

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

De Officio Hominis Christiani In Persecvtione Constitvti

Lens, Jean de

Lovanii, 1578

Etiam id in persecutione cauendum Christiano, ne fidem negasse aut communicasse videatur. Cap. VII.

urn:nbn:de:hbz:466:1-30333

*Vide Au.
ca. 12. lib.
de unitate
Ecclesie.*

linguas, non reprehensionum morsus, non accusationem vitiosæ singularitatis verebatur: pulchre intelligens Deum quidem Israeliticis tribus separari iussisse, non ut religio, sed ut regnum divideretur, eoque modo iustum de tribu Iuda supplicium sumeretur. Non enim Deus iubet aut schisma aut hæresim fieri: nec quia & modo in orbe Christiano Dei voluntate regna diuisa sunt, idcirco & in illis distracta esse debet vnitas Christiana. Igitur Tobias regnum sibi à tribu Iuda diuisum arbitratus, religionem tamen cum illis, (quoniam ea sola erat vera religio) & cordis interiore sinceritate, & manifesto piæ professionis opere, voluit habere communem.

Etiams id in persecutione cauendum Christiano, ne fidem negasse aut communicasse videatur.

CAPVT SEPTIMVM.

*Lib. 10. in
Lucam, de
negatione
Petri.*

NEque enim cauendum id modo est, ne vel negemus quod in religione sumus, vel aduersarijs nepharia communione sociemur: verum etiam ne horum alterum fecisse videamur. Sunt enim qui arte verba componunt, pulchreque sibi in eo satisfaciunt, quod non negauerint, cum opinionem interim contrariam interrogantium animis imprimere niterentur, quo præsens periculum euitarent: Velut si Petrum quispiam excuset, atque industriè fecisse videri velit, quia dixisset: Non noui eum. hoc videlicet sensu: Non eum mea cognitione comprehendo quem nequit mens humana complecti. aut cum dixit: Nescio quid dicas, hoc est, sacrilegia vestra nescio. Sed quem hunc in modum fortasse quispiam excusauerit, Dominus non excusauit. Non enim satis est (inquit Ambrosius) inuoluta confessio contentis lesum, sed aperta confessio: & quid prodest verba inuoluere, quando

quando videri vis denegasse? Idemque est de operis
 comunione iudicandum. Qua in re præclarum extat
 exemplum Eleazari: qui in gæte Iudaica vnus erat
 de Scribarum primoribus, ætate prouectus, vultuque
 decorus. Is igitur cum aperto ore hians, compellere-
 leretur edere suillam, atque id facere constanter
 recusaret, statueretque non admittere illicita, propter
 miseram breuisque vite huius amorem, ad supplicium
 vltro præibat. Sed hi qui astabant, iniqua erga illum
 & crudeli commiseratione permoti propter antiquam
 viri amicitiam, suadebant vt alijs carnibus clam
 allatis, quibus per legem vesci phas erat, vteretur,
 quo sic imperata fecisse, & suillam mâducasse cre-
 deretur: At ille, sicuti scriptum est, considerans ætatis
 ac senectutis suæ dignam eminentiam, & ingenitæ
 nobilitatis caniciem, vitæque anteactæ religiosam
 honestatem, citò respõdit præmitti se in infernum
 malle, quàm id committere vt prophano pollutus
 cibo passim Eleazarus diceretur. Non enim ætate
 nostra dignum est (inquit) fingere vt multi adoles-
 centes, arbitantes Eleazarum, nonaginta annos
 natum, transisse ad vitam alienigenarum, & ipsi
 propter meam simulationem, & propter fluxum
 mortalis vitæ tempus, decipiantur, & per hoc ma-
 culam atque execrationem meam senectuti conquiram.
 Nam etsi in præsentis tempore supplicij homi-
 num eripiar, sed manum omnipotentis Dei nec
 viuis, nec defunctis effugiam. Quamobrem forte-
 riter vita excededo, senectute quidem dignus ap-
 parebo, adolescentibus autem exemplum forte
 relinquam, si prompto animo ac fortiter pro gra-
 uissimis sanctissimisque legibus honesta morte
 perfungar. Quibus dictis, cõfestim ad supplicium
 trahebatur. Habuit autem vir ille cõplures postea
 fortitudinis suæ sectatores: quodque rarius sub ve-
 teri testamento fuit, ideoque magis in paucis qui-
 busdam admirabile, post Christi de mundo victo-
 riam cæpit esse frequentius, & cum vetera (inquit

2. Mach. 6.

*Lib. 8. hi-
storia Ec-
clesia. c. 3.*

Cap. 3.

Cyprianus) exempla numerētur, exuberante post-
modum copia virtutis & fidei, numerari non pos-
sint martyres Christiani: testāte Apocalypsi, & di-
cente: Post hæc vidi turbā magnā quā dinumerare
nemo poterat. Itaq; Diocletiano sæuiente, cum alij
discerperentur, alij foderentur, alij laminis ignitis
vrerētur, ex ipsis persecutoribus quidā (ait Euse-
bius) tanquā miseratione vsi, adhibebāt nōnullos
nostrorum ad incesta sacrificia, & quasi sacrificas-
sent, conclamabāt cū nō sacrificassent: de alijs verò
cū ne appropinquassent quidē immūdis hostijs, ac-
clamabāt ipsi quod iā immolassent: & abscedebāt
quidam, in eo tantum culpabiles (inquit) quod cri-
men sibi obiectū cū silentio paterētur. Aliqui sane
exclamabant ingenti voce, & testabantur se non
sacrificasse, sed esse Christianos, tali se gaudentes
confessione decorari: Nonnulli etiam maiori fi-
ducia, neque immolasse, neque vnquā immolatu-
ros esse testabātur: quibus tamē ab assisētibus mi-
litibus ora continuo atq; oculi cōtundebantur vt
tacerent, & violenter expellebantur tanquam ac-
quieuisent. Tāti erat impijs studij, vt propositum
suum viderentur implese. Vt igitur hoc in studio
primum habebat inimicus, vt vicisse videretur: ita
pijs dāda fuit opera ne victi putarentur. Quod qui
sic prestabant, vt licet per vim manus ad impia sa-
crificia admouerētur, tamē voce testificarentur se
Christianos esse, nolleq; idola colere, & ægrè se
pati quod fieret circa illos demonstrarent, fortitu-
dinis & cōfessionis Christianę apud Deum gloria
mininè priuabantur, etsi minus interdū apud ho-
mines esset ea decora confessio, propter metū aut
suspicionē eius quo labi potuit infirmitas, vt non
satis violētiae resisteretur. Vnde illud decretū est in
cōcilio Ancirano: Qui fugiētes timore persecu-
tionis comprehēsi sunt, vel à familiaribus seu do-
mesticis traditi, & vel bona propria amiserunt, vel
sustinuerūt tormenta, vel etiam carceribus inclusi
sunt,

sunt, & tamen proclamauerunt se esse Christianos, quin etiam perseuerate violentia ad id vsque perducti sunt, vt manus eorum apprehensas & violenter attractas, super sacrificia imponerent, illis licet perseuerantibus in fide, & Christianos se esse vociferantibus. Hoc ergo quod ijs inuitis & alijs cogentibus contigit, si luctu & mœrore animi acerbè se ferre demòstrent, ipsiq; humili per bonã cõuersatione habitu incedetes, dolere se quod inuiti coacti sunt, doceat: hos tâquã inculpato à cõmunionē non vetari. Si autẽ iam prohibiti sunt ab aliquibus à cõmunionē, maioris diligentiã & inquisitionis causa, aut per aliquorũ ignorantia, statim recipi oportet. Sed illis tẽporibus fuere nonnulli, quĩ nec sacrificabãt idolis, & id sibi non licere per susceptã religionem Christianã corã magistratu aut concussore quopiã profitebantur, sed omnẽ vexatione qua potuissent ad sacrificandũ cogi, prætio redimebãt. Ac fuere etiam Tertulliani ætate quedam Ecclesiã, quã redimendo sese, tributum numerarunt beneficiario Cæsaris. quemadmodum ipse Tertullianus indicat in fine libri eius quem scripsit de fuga in persecutione: Parũ est (inquit) si vnus aut alius ita eruitur massaliter. Totã ecclesiã tributum sibi inrogauerunt. Nescio dolendum an erubescendum sit, cum in matricibus beneficiariorum (id est rationarijs) & curiosorum inter tabernarios, & lanios, & fures balnearum, & aleones, & lenones, Christiani quoque vectigales continentur. At hic videndũ ne multum nos in eiusmodi causa moueat Tertullianus: quem librum hũc scripsisse contra Ecclesiam & D. Hieronymus testis est in catalogo scriptorum ecclesiasticorum, & satis ipse liber id prodit, in quo præter magnificam paraleti montanici mentione, solita etiam Christianorũ in persecutione fuga dãnatur. quã Lib. 4. Epistolarum Cypriani certè iudicium repudiare non possumus de causa Libellaticorũ, quorũ Epistola d. puras

puras quidē asserit esse manus, & ora feralis cibi cō-
 tagio negat esse polluta, conscientia tamē affirmat
 pollutam esse: ideoq; flendum ijs ac lamentandum
 fuisse, quo recipi in gratia & reconciliari Ecclesie
 possent. Quodnam igitur (inquis) Libellatici cri-
 men? præsertim cum eius esset istiusmodi excusa-
 tio: Ego prius legeram, & Episcopo tractante
 cognoueram, non sacrificandum idolis: nec simu-
 lachra seruum Dei adorare debere, & idcirco ne
 hoc facerem quod non licebat, cum occasio libelli
 fuisset oblata, quem nec ipsum acciperem, nisi
 ostensa fuisset occasio, ad magistratum veni, vel
 alio eunte mandavi, Christianum me esse, sacrifi-
 care mihi nō licere, ad aras diaboli me venire non
 posse, dare me ob hoc præmiū, ne quod non licet
 faciā. Verūm hac ratione eueniebat imprimis, vt
 cū cæteris qui sacrificare recusabāt aut trucidatis,
 aut afflictis, ipse nihil asperū pati, & sua pace frui
 videbatur, impietatis consortio crederetur macu-
 latus, atq; inter eos qui sacrificassēt, victiq; essent,
 numeraretur. Quo pertinet illa Tertulliani verba:
 Redimens non ostendi apud vnum si fortē con-
 fessus es: ergo & apud plures nolendo confiteri
 negasti: Ipsa salus iudicabit hominē excidisse dum
 euadit. Sic deinde Libellaticos egisse, vt sacrificas-
 se & acquieuisse præceptis sacrilegis videri vellēt:
 quomodo videlicet Eleazarus fecisset, si monitis
 amicorū obtemperās finxisset se suillam edisse,
 alijs tamen carnibus māducatis, Diuus Cyprianus
 insinuat ca. 2. libelli de exhortatione Martyrij: Ne
 quis, ait, vel libelli, vel alicuius rei oblata sibi occa-
 sione, qua fallat, amplectatur decipientiū malum
 munus, nec Eleazarus tacendus est: qui cum sibi à
 ministris regis offerretur facultas, vt accepta car-
 ne qua liceret sibi vesci, ad circumueniēdum regē,
 simularet se illa edere quæ de sacrificijs atque illi-
 citis cibis ingerēbantur, consentire ad hanc falla-
 ciam noluit, dicens nec ætati suæ, nec nobilitati
 con-

conuenire id fingere quo cæteri scandalizarentur: Sincera (inquit) prorsus fides, & virtus integra, ac satis pura non regem Antiochum cogitasse, sed Deum iudicem, & scisse proficere sibi ad salutem non posse, si hominem derideret ac falleret, quando Deus qui conscientie nostre iudex est, & solus timendus est, nec derideri possit omnino, nec falli. Solitos autem gentiles ad hoc fictionis crimen sollicitare, quod Eleazarus tantopere refugit, etiam ex eo constat quod refert Augustinus de Secundi cuiusdam Tigistrani epistola, qui primas fuerat Numidiae: Scripsit (inquit) etiam Secundus, & ad seipsum missos à curatore & ordine centurionem & beneficiarium, qui peterent diuinos codices exurendos, eisque respondisse: Christianus sum & episcopus, non traditor. Et cum ab eo vellēt aliqua Ecchola aut quodcumque accipere, neque hoc dedisse exemplo Eleazari Machabæi, qui nec fingere voluit suillam carnem se manducare, ne alijs præberet præuaricationis exemplum. Hoc Aug. in Breuiculo contra Donatistas in collatione tertie diei. Itaque Libellaticorum hoc fuisse videtur crimē, quod quanquam non sacrificarent, atque apud quosdam sacrificare se nolle testificarentur, tamen se apud Imperatorem & populum sacrificasse fingerent, fallerentque isto modo semetipsos vehementer, cum fallere alios & per fallaciam euadere meditentur. Hoc ipsum non mediocriter illustrant ea quoque Cypriani verba, quibus usus est in Sermone de lapsis: Nec sibi (inquit) quo minus agant pœnitentiam blandiantur, qui etsi nefandis sacrificijs manus non contaminauerunt, libellis tamen conscientiam polluerunt; & illa professio denegantis, contestatio est Christiani, quod fuerat, abnuentis: fecisse se dixit, quicquid alius faciendo commisit. Cumque scriptum sit: Non potestis duobus dominis seruire; seruiuit sæculari domino, obtemperauit eius edicto, magis obaudiuit humano imperio quam Deo

Deo

Deo, viderit an minore vel dedecore, vel crimine apud homines publicarit quod admisit, Deum tamen iudicem subterfugere & vitare non poterit. Hac etiam non parū ea conferunt quæ ad Cyprianum scribunt presbyteri & diaconi Romæ confitētes: Hoc nos (inquiūt) non falsò dicere superiores nostræ litteræ probauerūt, in quibus vobis sententiam nostrā dilucida expositione protulimus, aduersus eos qui seipso infideles illicita nefariorum libellorū professione prodiderant: quasi euasuri irretiētes illos diaboli laqueos viderētur, quo non minus quā si ad nefarias aras accessissent, hoc ipso quod ipsum cōtestati fuerant tenerentur: Sed etiā aduersus illos, qui acta fecissent, licet præsentes cum fierent nō affuissent, cum præsentiā suam vbiq̄ vt sic scriberentur, mandādo fecissent. Nō est enim immunis à scelere, qui vt fieret imperauit: nec est alienus à crimine, cuius consensu licet à se nō admissum crimen, tamē publicè legitur: & cum totū fidei sacramētum in confessione Christi nominis intelligatur esse digestum, qui fallaces in excusatione præstigias quærit, negauit: & qui vult videri propositis aduersus euangelium vel edictis, vel legibus satisfecisse, hoc ipso iam paruit, quod videri paruisse se voluit. Erat igitur in Libellatorū crimine ea facti species vt thurificasse viderētur. Tradito namque pecuniæ vel alio quopiam munere, litteras accipiebant satisfactoris testes, ne vrgerentur deinceps ad sacrificandum, vt qui iam ijs qui sacrificassent, mandatōque paruissent, etiā publica nominis recitatione connumerarentur. Sublata autem hac specie, cur non foret satius pecuniam perdere, quā in cadendū periculum ex cruciatu venire? Ideoq; Cyprianus Libellati crimē, ab eius qui sacrificauerit crimine, multum distare docet: Quin & Mœchi quā Libellati causam grauiorē esse pronunciat: Cum hic

Episto. 31. (inquit) necessitate, ille voluntate peccauerit: hic existit.

Roma. 14.

existimans satis esse quod non sacrificauerit, errore deceptus sit: ille matrimonij expugnator alieni, vel lupanar ingressus, ad cloacam & cœnosam voragine vulgi sanctificatū corpus & Dei templum, detestabili colluuiione violauerit, sicut Apostolus dicit: Omne peccatum quodcunque fecerit homo, extra corpus est: qui autem mœchatur, in corpus suum peccat. Si autem cauendum ne idolis honorem detulisse videamur, cauendum erit hoc quoque ne hæresi aut schismati: Ideoq; cum frater Satirus ad eam Ecclesiã ex naufragio appulisset, quæ se, duce quodã Lucifero, ab Episcopis Catholicis, hoc est (inquit Ambro.) ab Ecclesiæ Romanæ cōmunionem diuiserat, noluit, eo cognito, sacrã Eucharistiam, quam in orario inuolutam gestabat, de manu illius episcopi suscipere, ne schismati detulisse & cōmunicasse videretur. Ac sic (ait Ambrosius) auidus fuit cœlestis mysterij, vt tamẽ nõ esset incautus. Fuerat etiã antea multo in cōcilio Laodiceno decretum, ne quisquã catholicus in cœmeteria, vel ea quæ hæreticorum martyria dicebantur, orationis gratia vel petendæ curationis intraret. Nec prætereūdum existimo quod de Ladislao Bohemorum rege catholicissimo scribit Æneas Syluius, nõquam eum hæreticorū Ecclesias, quãuis rogatū intrasse, neque sacris eorū interfuisse. Ac cum Rochesanam (erat is hæreticæ factionis in Bohemia minister) in celebritate corporis Christi, sacram eucharistiam per urbẽ deferentem (nõdum enim eo profecerant illi hæretici vt ista damnarent) è fenestra conspicatus esset, nullum reuerentiæ signum præbuit: percõtantibus amicis cur sacramentum dehonestasset: Nõ me latet (inquit) diuinissimū Christi corpus dignius esse, quàm vt à me satis honorari queat: verum cauendum mihi fuit, ne dum Christū honoro, sacrilegū presbyterum Rochesanã popularibus approbasse videar: quorum plerunque mores ex principe pendent.

Etsi

*In libro de
excessu
fratr. e 7.*

(en). 9.

*Historia
Bohemica
cap. 62.*